

UNELTE ȘI CERAMICĂ PREISTORICĂ DESCOPERITE ÎN LOCALITATEA MAGLAVIT, JUDEȚUL DOLJ

Petre Gherghe*, Vasile Cioană**

Rezumat: Sunt prezentate lame din silex, topoare și ciocane din piatră de diferite forme și mărimi specifice neoliticului, eneoliticului și epocii bronzului și ceramică aparținând culturilor Coțofeni și Gârla Mare – Cârna.

Abstract: In this study flint blades, stone axes and hammers are presented. They have different shapes and dimensions specific to the Neolithic, Eneolithic, and Bronze Ages. Ceramic materials belonging to Coțofeni and Gârla Mare – Cârna are also studied.

Cuvinte cheie: Maglavit, silex, topoare, ciocane de piatră, ceramică preistorică.

Key-words: Maglavit, flint, stone axes, stone hammers, prehistoric ceramics.

Localitatea Maglavit, situată la circa 4 km est de Lunca Dunării, s-a remarcat încă din a doua jumătate a secolului XX prin bogăția și diversitatea materialelor arheologice descoperite întâmplător¹ și care din fericire, datorită Tânărului, pe atunci, profesor de istorie V. Cioană, au ajuns într-o colecție și astfel au fost salvate de la dispariție.

Pentru început prezentăm obiectele din silex și piatră. *Lamele de silex* au fost descoperite în punctele *Tiglării* și *Măgura*.

Punctul *Tiglării* este situat pe malul Dunării și de aici au fost recuperate mai multe lame de silex, după ce vântul spulbera nisipul.

1. Una dintre acestea a fost descoperită în anul 1967, are culoare maro, extremitățile subțiate și retușate. Profil arcuit. Dimensiuni: lungimea 12 cm, lățimea 1,9-2 cm, iar grosimea 0,6-0,8 cm.

Punctul *Măgura* este situat pe locul numit de localnici „Via lui Moș Tucă” și este poziționat pe partea de nord a satului. Aici au fost descoperite 10 lame diferite ca mărime și formă, executate dintr-un silex de culoare maro deschis, lăptos, sau de culoare închisă, apropiată de negru, sau chiar neagră². Acestea, la modul general, au dimensiuni care variază în lungime între 10,2 și 4,3 cm, în lățime de la 3 până la 1,4 cm, iar în grosime de la 1,8 cm până la 0,4 cm.

2. *Lamă* de silex, a doua ca mărime după cea descoperită în punctul „*Tiglării*” (Fig. 1/1). Are culoare castaniu deschis, este îngrijit lucrată și prezintă retușuri evidente doar pe una din laturi. Este trapezoidală în secțiune, profil arcuit și vârful ascuțit. Dimensiuni: lungime 10,2 cm, lățime 2,8 cm și se subțiază spre vârf până la 2,4 cm, iar grosimea de la 1,8 cm până la 0,4 cm.

3. *Lamă* din același tip de silex, este trapezoidală în secțiune, are vârful în formă de triunghi ascuțit și este puternic retușată. Profil aproape drept (Fig. 1/2). Dimensiuni: lungimea 9,9 cm, lățimea 2,8 și 2,5 cm spre vârf, iar grosimea maximă 1,8 cm.

4. *Lamă*, același tip de silex, cu retușuri pe ambele laturi (Fig. 1/3). Este trapezoidală în secțiune cu profil arcuit, subțiat către vârful retușat de formă aproape rotundă. Dimensiuni: lungimea 7,2 cm, lățimea 2,4 cm și 2 cm la vârf, grosimea maximă 0,5 cm.

5. *Lamă* din silex de culoare neagră. Retușată pe ambele laturi, cu vârful rotunjit (Fig. 1/4). Profil gros, trapezoidal în secțiune și puțin arcuit. Dimensiuni: lungimea 6,8 cm, lățimea maximă 1,4 cm, iar grosimea 0,8-0,9 cm.

* Profesor universitar doctor, Craiova, e-mail: petregherghe@yahoo.com.

** Profesor, com. Maglavit, jud. Dolj.

¹ Gherghe, Cioană, 2017a, pp. 177-183; Gherghe et al., 2015-2016, pp. 39-49; Gherghe, Cioană, 2017b, sub tipar.

² Reputatul arheolog Cornelius Mateescu de la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” din București a apreciat, pe baza unor descoperiri făcute personal, că la multe dintre piesele de silex culoarea s-a schimbat în timp, datorită acidității solului în care s-au păstrat.

6. *Lamă*, același tip de silex, fără retușuri, cu vârful retezat, dar subțiat (Fig. 1/5). Profil puțin arcuit și aproximativ rectangular în secțiune. Dimensiuni: lungimea 4,3 cm, lățimea maximă 1,7 cm, grosimea 0,4 cm la bază și se subțiază către vârf.

Lamele de silex erau folosite, de regulă, pentru tăiat și jupuit, au fost bine finisate, meșteșugit retușate și au spatele neprelucrat. Cronologic au fost atribuite epocii neolitice. Calitatea execuției acestor piese de silex i-a determinat pe unii cercetători să afirme că asemenea unelte, inclusiv topoarele și ciocanele din piatră, au fost executate în adevărate „ateliere” și, probabil, se comercializau la schimb³.

O altă categorie de unelte la care vom face referire sunt topoarele și ciocanele din piatră de mărimi și forme diferite.

1. Toporul, cunoscut în literatura de specialitate sub numele de *topor-daltă* (Fig. 2/1; 3/1), este lucrat dintr-o rocă mai puțin rezistentă decât silexul, de culoare maro deschis (cafea cu lapte), prevăzut pe lungime cu „nervuri” de culoare închisă și a fost descoperit la locul numit de localnici *Obiște*.

Lama este lată, subțiată în formă de pană, bine finisată, șlefuită, ascuțită, aproape rotundă în secțiune și prezintă urme de folosire evidențiate de o ciobitură longitudinală. Dimensiuni: lungimea 14,1 cm, lățimea maximă la tăiș 4,9 cm, grosimea maximă 2,2 cm.

2. *Topor-daltă* executat din granit, culoare închisă (negru-verzui) (Fig. 2/2; 4/1). Este bine finisat și semișlefuit. Tăișul este arcuit și prezintă urme de folosire (ciobituri). Jumătatea superioară se subțiază spre capăt și prezintă urme de folosire. A fost descoperit în punctul *Plaiul Viilor*, situat spre localitatea Golenți. Dimensiuni: lungimea 13,3 cm, lățimea maximă la tăiș 6,2 cm și grosimea 3,5 cm.

3. *Topor-daltă* (de dimensiuni mai mici decât cel precedent) (Fig. 2/3; 3/2). Este executat tot din granit de culoare castaniu închis. Este bine finisat, șlefuit, cu tăiș arcuit și urme de folosire (ciobit). Capătul superior (dreptunghiular în secțiune) prezintă părți lipsă. Urme de folosire vizibile se observă și pe una din laturi. A fost descoperit, cu ani în urmă, tot în *Plaiul Viilor*. Dimensiuni: lungimea 9,2 cm, lățime tăiș 3,3 cm și grosime 1,5 cm.

4. *Topor* (s-a păstrat jumătatea inferioară) (Fig. 2/4; 5/1). A fost lucrat dintr-o rocă rezistentă, de culoare închisă, cu pigment. Este șlefuit neuniform. Partea exterioară a piesei (cea care redă grosimea), având în vedere poziția de lucru, este tocită. Toporul prezintă urme de folosire și a fost descoperit întâmplător, cu mulți ani în urmă, pe locul numit *Măgura lui Nicolae*. Dimensiuni: lungimea 9,4 cm și 3,2 cm grosime maximă la capătul superior.

5. *Topor-ciocan* executat din granit (Fig. 5/2; 7/1). Are muchia masivă, în formă de pătrat cu colțurile rotunjite și tăișul drept. Este mai mare ca dimensiune decât celelalte topoare și prezintă evidente urme de folosire (părți lipsă). Este prevăzut cu orificiu de înmănușare de formă conică (diametrul 2,7/2,5 cm) și a fost descoperit în punctul *Obiște*. Dimensiuni: lungimea 15,4 cm, lățimea maximă spre lamă 9,7 cm.

6. *Topor* păstrat fragmentar, doar jumătatea superioară cu o parte din orificiul de înmănușare de formă conică (2,6/2,3 cm). Are capătul rotunjit. A fost lucrat dintr-o rocă rezistentă, de culoare verde, este bine șlefuită (Fig. 4/2; 7/2) și provine din locul numit *Măgura lui Nicolae*. Dimensiuni: lungimea maximă 8,2 cm și lățimea 6 cm.

7. *Topor-ciocan*, întreg, îngroșat în dreptul orificiului de înmănușare și cu profil arcuit (Fig. 6/1-2). A fost executat dintr-o rocă rezistentă de culoare cenușie cu pigmenți mici de culoare neagră, tăișul arcuit și puțin evazat, muchia rotundă. Șlefuit, cu urme de folosire. A fost recuperat din punctul *Măgura lui Nicolae*. Dimensiuni: lungimea 12,1 cm, lățimea 3,8 cm și diametrul muchiei 3,5 cm.

8. *Topor-ciocan* de dimensiuni mai mari și mai greu (Fig. 6/3-4). A fost descoperit în anul 1960 la locul numit *Cochințu* (*Plaiul Cochintului*) de către profesorii O. Toropu și V. Cioană și este executat dintr-un granit cu puncte albe, șlefuit. Muchia (ceafa este aproape rotundă: 5,1 cm), orificiul de înmănușare conic (diametrul 2,4/2,2 cm), iar tăișul drept, cu vizibile urme de folosire

³ Comșa, 1972, pp. 249-250.

(rezintă o ciobitură pe latura unde orificiul de înmănușare are diametrul maxim spre exterior). Dimensiuni: lungimea 15,1 cm și lățimea 7,4 cm.

În ceea ce privește denumirea uneltelor din piatră, de exemplu topor-daltă, aceasta vine de la forma piesei (se asemănă cu o daltă sau „pană” pentru despicat lemn). Nu avea coadă pentru fixare și se utiliza ținut în mână.

La topoarele-ciocan denumirea vine de la utilizarea uneltei, după nevoi, atât ca topor, cât și ca ciocan, deoarece capătul opus tăișului, prin forma pe care o avea, putea să fie folosit foarte bine și ca ciocan. Aceste unelte au fost lucrate din roci, în general, rezistente, de culoare deschisă sau închisă, cu diferite nuanțe. În ceea ce privește stadiul de finisare ele au fost semișlefuite sau șlefuite.

Am remarcat totodată că mai toate aceste unelte din piatră, indiferent de roca din care au fost executate, de stadiul de finisare, de destinația ce o aveau, au un colț al tăișului mai rotunjit (tocit). Acest detaliu ne ajută să stabilim care era poziția de folosire a uneltei și partea cea mai activă a ei în timpul lucrului. Astfel, s-a putut deduce că întotdeauna această tocire a colțului tăișului este observată în partea exterioară, ținând cont de poziția uneltei în timpul lucrului și de capătul orificiului pentru înmănușare cu diametrul cel mai mare.

Din punct de vedere cronologic, din cauza lipsei unor informații precise care să ne ajute la o datare absolută, nu toate unelte din piatră la care ne-am referit pot fi atribuite, cu certitudine, numai după trăsăturile tehnice sau alte detalii, unor culturi. Apreciem că uneltele menționate la fig. 2 și 7/1 pot fi atribuite, după tehnica de lucru și formă, epocii neolitice, pe când cele de la fig. 4/2, 6/1-2 și 7/2 aparțin epocii eneolitice și pot fi considerate ca fiind specifice culturii Coțofeni, de altfel foarte răspândită în Oltenia. Toporul-ciocan de la fig. 6/3-4 este specific epocii bronzului și ar putea fi considerat ca fiind caracteristic culturii Glina.

Cu titlu informativ, precizăm că topoare atribuite culturii Glina în Oltenia au mai fost descoperite în județul Vâlcea la Căzănești și Mateești⁴, în județul Mehedinți la Ostrovul Corbului⁵, Drobeta – Turnu Severin, Rocșorenii, Sura, Salcia, Cernaia⁶, în județul Dolj la Velești, Lișteava și Goiești⁷, iar în județul Gorj la Gorgovii de Jiu, Cărbunești (3 exemplare) și Ciuperceni⁸.

O altă categorie de materiale arheologice la care ne vom referi este ceramica și avem în vedere două toarte de cană descoperite în punctul numit de localnici *Fântânița - Hunia Cailor* și pe care le-am numerotat cu cifrele 1 și 2.

1. *Toarta* numărul 1 este lată, groasă, arcuită și fixată în partea superioară pe buză, iar în partea inferioară pe umărul vasului. Este lucrată cu mâna dintr-o pastă fină, bine frământată, acoperită cu un slip de culoare portocalie, miezul negru, datorită arderii incomplete. Are grosimea de 1 cm și marginile rotunjite.

Este ornamentată pe toată suprafața cu registre de linii paralele incizate oblic, în formă de triunghi cu vârful în sus și „boabe de linte”. Același decor este și pe peretele de vas, atât cât s-a păstrat (Fig. 7/3).

2. *Toarta* numărul 2 este lată, scurtă, arcuită în loc, lucrată cu mâna dintr-o pastă compactă, arsă inoxidant (culoare neagră) și este decorată cu linii incizate longitudinal, realizate cu vârful rotunjit al unui betișor. Același decor se găsește și pe peretele vasului, în vecinătatea toartei (Fig. 7/4). Fragmente ceramice asemănătoare au fost descoperite și în punctele *Obiște* și *Via lui Coca*.

Cronologic toate fragmentele ceramice (nu numai cele descrise) descoperite la *Fântânița*, dar și cele de la *Obiște* și *Via lui Coca* aparțin culturii Coțofeni, perioada clasică, faza a III-a⁹, care este – aşa cum am precizat mai sus – una dintre cele mai răspândite culturi antice de pe teritoriul României și este specifică perioadei de tranziție spre epoca bronzului.

⁴ Petre-Govora, 1968, pp. 279-281; Comșa, 1972, p. 256.

⁵ Berciu, 1953, p. 635.

⁶ Berciu, 1939, p. 90 și fig. 104/4-7; 103/3.

⁷ Berciu, 1939, pp. 90-91.

⁸ Berciu, 1939, p. 91 și fig. 104/2, 3, 8.

⁹ Roman, 1976, p. 43 și urm.

3. *Cupă*. Vas cu aspect de „cupă”, descoperit pe locul numit *Fântânile Lupeștilor*. Este lucrată dintr-o pastă fină, compactă, care în urma arderii a căpătat atât la interior cât și la exterior culoare castaniu deschisă. Este îngrijit lucrată și bine finisată.

Vasul are formă bitronconică, gura largă cu buză lată răsfrântă oblic în afară și fund mic inelar, adâncit de formă conică. Pe diametrul maxim, aproximativ la jumătatea înălțimii este prevăzut cu patru proeminențe subțiate către vârf și orientate puțin în sus (Fig. 8/2; 9/1,3).

Decorul de pe buză constă din patru grupuri de câte trei împunsături (orificii mici) situate la distanțe aproximativ egale. În total sunt 12 împunsături realizate în pasta crudă a vasului (Fig. 8/1; 9/2). Sub buză, acolo unde începe gâțul, are ca decor un „șnur” incizat, realizat din linii oblice, care se repetă pe diametrul maxim al vasului, deasupra pătratului realizat de cele patru proeminențe (Fig. 8/2; 9/1, 3). Între cele două decoruri realizate pe gâțul vasului se mai află patru romburi realizate din linii incizate oblic (Fig. 8/2; 9/1). Piciorul vasului (fundul) este demarcat de corp prin prezența a trei linii paralele incizate (Fig. 8/2; 9/1). Dimensiuni: înălțimea 12,4 cm, diametrul maxim (la mijlocul vasului) 7,2 cm, diametru gură 3 cm, diametru fund 4 cm.

Cronologic vasul aparține epocii bronzului târziu și poate fi atribuit culturii Gârla Mare – Cârna, dar găsește unele mici apropieri și la vasele Bistriț-Ișalnița. De asemenea, contemporană, în parte, cu culturile Dubovac – Žuto-Brdo și Gârla Mare – Cârna este și cultura Cruceni – Belegiș, care și-a luat numele de la necropolele de incinerație de la Cruceni – Timiș din Banat și Belegiș din Serbia. Cupa prezentată îți găsește analogii și în culturile Vatina și Verbicioara. Analogii ale vasului se întâlnesc și în cultura Cruceni – Belegiș, la a cărei formare participă și elemente ale culturilor Žuto-Brdo și Gârla Mare¹⁰.

În concluzie, considerăm că prezența lamelor de silex, a uneltele din piatră, ca și a ceramicii, în totalitate inedite, descoperite în perimetru comunei Maglavita, sunt importante pentru că indică existența unor așezări preistorice.

BIBLIOGRAFIE

- Berciu, D. 1939. Arheologia preistorică a Olteniei. *AO* 101-104 (extras). Craiova: Ramuri.
- Berciu, D. 1953. Catalogul Muzeului de Arheologie din Turnu Severin. *Materiale arheologice privind istoria veche a R.P.R*, 1, pp. 589-689.
- Comșa, E. 1972. Date despre uneltele din piatră șlefuită de pe teritoriul României (Istoricul problemei, tipuri, funcționalitate). *SCIVA* 23 (2), pp. 245-262.
- Gherghe, P., Cioană, V. 2017a. Mărturii arheologice din prima vîrstă a fierului recuperate din arealul geografic al localității Maglavita, jud. Dolj. *Litua XIX*, pp. 177-183.
- Gherghe, P., Cioană, V. 2017b. Obiecte diverse din secolele II-XI existente în colecția arheologică de la Maglavita, județul Dolj. *Oltenia 5*, sub tipar.
- Gherghe, P. et al. 2015-2016. Descoperiri arheologice din epoca geto-dacă la Maglavita, jud. Dolj. *Oltenia. StCom XXII*, pp. 39-49.
- Petre-Govora, Gh. 1968. Topoare-ciocan de minerit din epoca bronzului, descoperite în nordul Olteniei. *SCIVA* 19(2), pp. 279-282.
- Petrescu-Dîmbovița, M. 2001. Perioada târzie a epocii bronzului. În M. Petrescu-Dîmbovița, Al. Vulpe (coord.). *Istoria Românilor. I. Moștenirea timpurilor îndepărtate*. București: Enciclopedică, pp. 272-286.
- Roman, P. 1976. *Cultura Coțofeni*. București: Academia R.S.R.

¹⁰ Petrescu-Dîmbovița, 2001, pp. 276-277 și fig. 47/14.

LISTA ABREVIERILOR

AO	Arhivele Olteniei, Craiova.
Buridava	- Buridava. Studii și Materiale, Râmnicu Vâlcea.
Drobeta	- Drobeta, Turnu Severin.
Litua	- Litua. Studii și Cercetări, Târgu Jiu.
Oltenia	- Oltenia. Studii. Documente. Cercetări, Craiova.
Oltenia. StCom	- Oltenia. Studii și Comunicări, istorie-arheologie, Craiova.
SCIVA	- Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie, București.

LISTA FIGURILOR

Figura 1. 1-5. Lame silex.

Figura 2. 1-3. Topoare-daltă; 4. Topor.

Figura 3. 1-2. Topoare-daltă

Figura 4. 1. Topor-daltă; 2. Topor.

Figura 5. 1. Topor; 2. Topor-ciocan.

Figura 6. 1-4. Topoare-ciocan.

Figura 7. 1. Topor-ciocan; 2. Topor; 3-4. Toarte căni.

Figura 8. 1-2. Cupă.

Figura 9. 1-3. Cupă – desen.

Figura 1.

Figura 2.

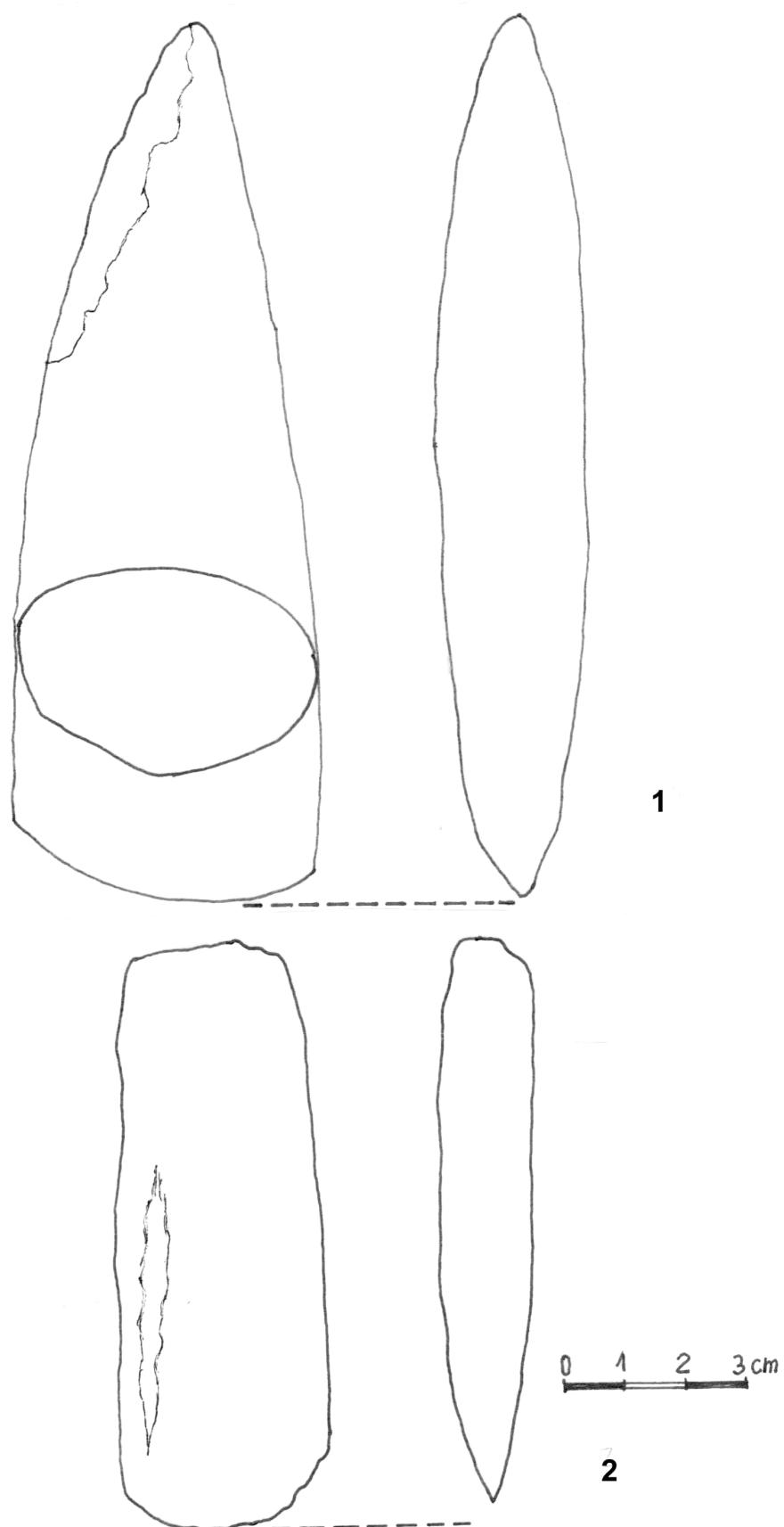

Figura 3.

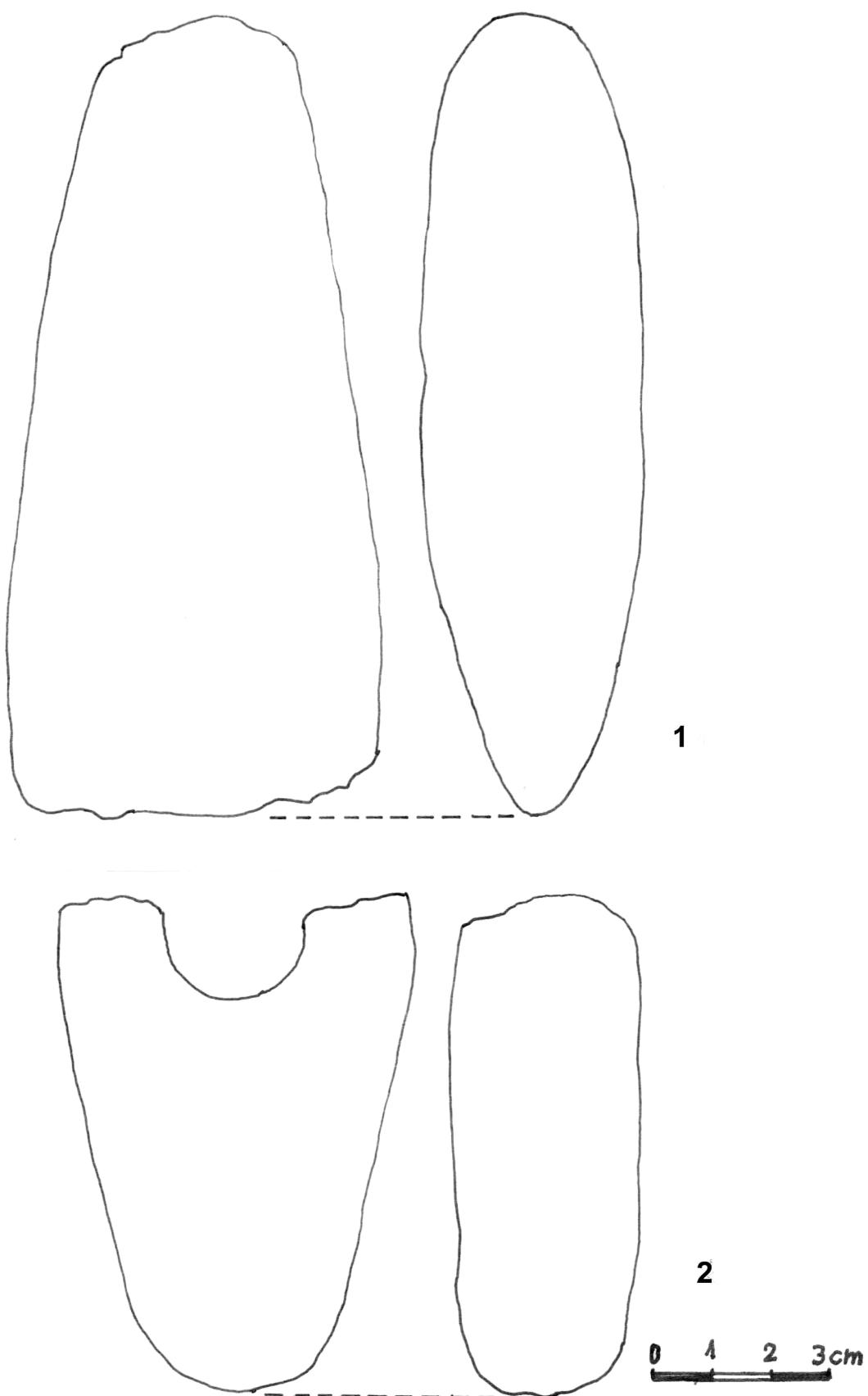

Figura 4.

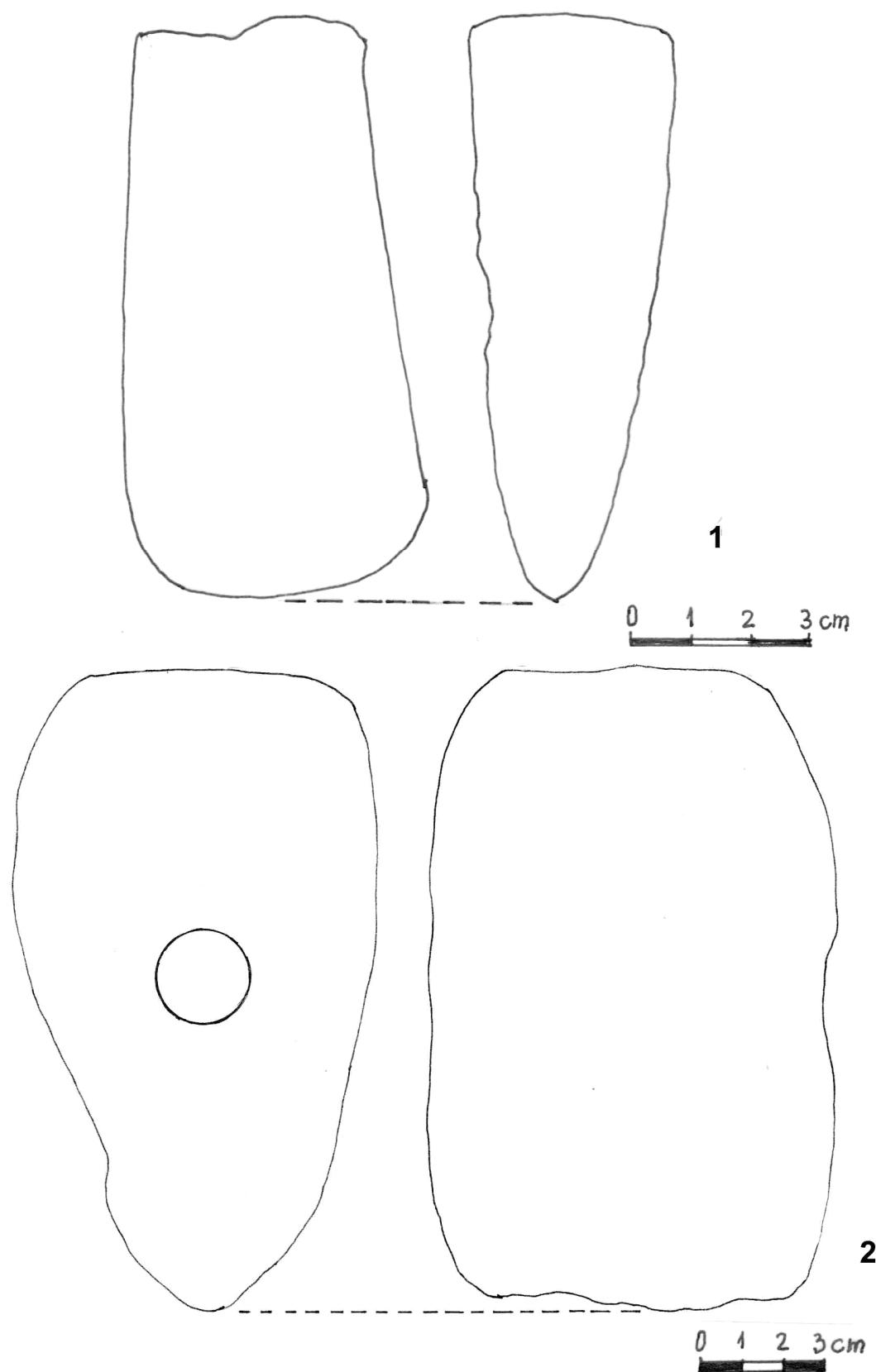

Figura 5.

Figura 6.

Figura 7.

1

2

Figura 8.

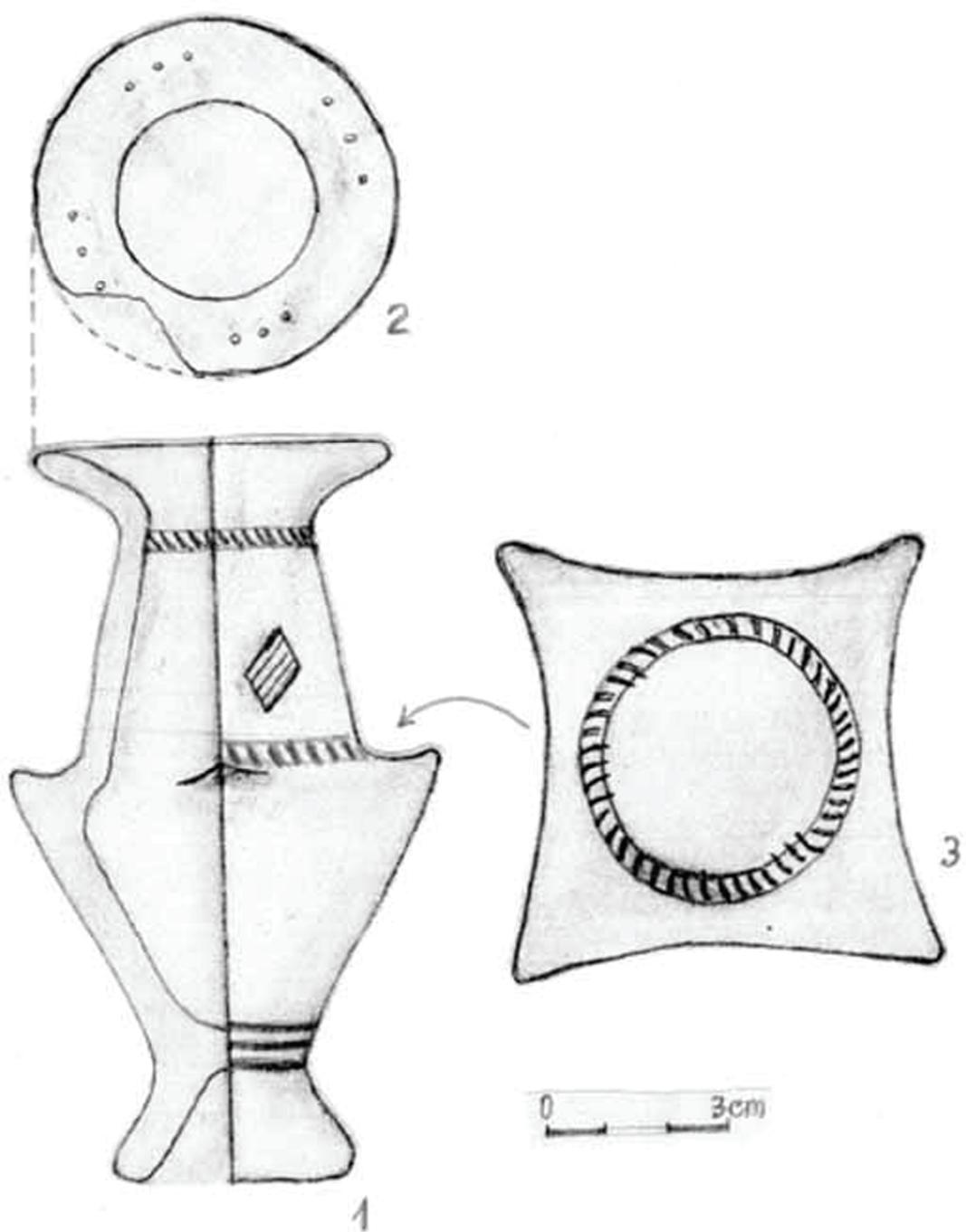

Figura 9.